

Књига 1

Едиција Клипер добила је име
по најбржим енглеским једрењацима
Доноси књиге о неустрашивим људима који су ишли
у непознато и враћали се

Борна Бебек

САЊТАЊА

Магелан Прес
Београд
2013.

Прво издање: 1979. (Загреб)
Друго издање: 1989. (Параћин)
Треће издање: 2013.

БЕЛЕШКА ИЗДАВАЧА

Није случајно да је књига „Сантана“ прва књига у едицији „Клипер“ Магелан Преса. Ова књига је управо оно што едиција „Клипер“ има за свој циљ: трагање, отвореност, искуство. Књиге, као и путовања, траже од нас напор, одрицање, прилагођавање. Књиге бескрајног света које мењају животе.

Једно од издања ове књиге објављено је осамдесетих година прошлог века, у време када је изашла и књига „У потрази за стакленим градом“. Било је то другачије време и читале су се другачије књиге, другачије се живело и размишљало. Дух осамдесетих провејава између редова „Сантане“.

Након четврт века „Сантана“ опет започиње своје путовање. Ова књига је књига о путовању које није само путовање кроз просторе, већ и путовање кроз историју, људе, филозофију...са циљем проналаска самог себе. Турска, Иран, Авганистан, Пакистан, Маурицијус, Индија...далеки свет.

Возови, аутобуси, коњи, једра, танкери... путовање је увек кретање, потрага за слободом и трагање за самим собом.

Велика путовања су увек спајање са природом, сретање са људима и истраживање сопствених граница. Велика путовања су она која стварају измењену филозофију живота и померену перспективу.

М. Т. Бронгус
фебруар 2013.

Посвећујем оцу и мајци.

Б. Бебек

САДРЖАЈ

Пролог	9
КЊИГА ПРВА.....	15
По земљи	17
Земљопловци.....	20
Одлазак	29
Иран.....	39
Азија.....	46
Коњи	52
Караван	54
Напад — збогом Кандахар.....	62
Хамам.....	68
Кабул.....	73
Вибрације историје у кланцу Киберског пролаза	81
КЊИГА ДРУГА.....	93
Том	95
Зороанске хетере.....	105
Андромеда.....	110
Реморкер за Тајланд	112
Дуна-лагуна	120
Бангкок	127
Ноћни сусрет с насиљем.....	135
Шефови распада.....	143
Оспособљавање јахте.....	154
Пројект III.....	158
Бијела једра — јужна мора.....	162
Застава.....	172

Порт Луис	178
Театар на Маурицијусу.....	189
Ноћ.....	197
»Златни мјесец«	205
КЊИГА ТРЕЋА.....	211
Тамо негдје — Пут до Индије	213
Ах, Индија	217
У земљи турбана.....	221
У земљи поносних Сика	225
Земља чудеса	234
Таџ Махал на мјесечини	239
Свеци и трговци.....	246
Индијом горе доље	250
Пури	253
Сахиб бакшиш	257
Декаденца.....	262
Кућа.....	268
Мишел (Michelle)	278
Тантричка иницијација.....	290
Тукури.....	295
Шетња	303
Пси	309
Џунгла прича.....	315
Краш кекси и антифилозофија	323
Ашрам.....	330
Сантана дарма (Santhana dharma)	341
Лотус	355
Мисао и немисао.....	370
Рјечник.....	379
Белешка о писцу.....	385

ПРОЛОГ

Кроз прозор болнице у Пурију вјетар доноси звукове Индијског океана. Лежим непокретан на бијелом жељезном кревету, укочених очију, гледајући у празно. Сат једнолично откуцава минуте.

Ово је последња етапа путовања. Вањског кретања више нема. Све је стало, но унутарње схваћање расте и буја, кристализира се сазнање.

Прошло је годину дана. Много тога се догодило, а гдје је лежао смисао? Одговор многим питањима скрива се у самој потрази за одговором. Мудрац је рекао: »Окрећем се сјећањима«.

Слике и мисли лете, док пребирем сјећања, боје, мирисе и осјећаје, толико снажне и толико пажљиво забиљежене.

Котурање валова на плажи, поспјешује концентрацију. И опет клопоћу котачи Оријент-експреса и вјетар доноси мирис Егејског мора. Осјећам бол у Кандахаровим мишићима, док прогоњени номадима галопирамо кроз смрзнуту степу.

У меком свјетлу Хавумкхане њишу се обли бокови зороанске плесачице. Мало касније тресем се од хладноће. Оркан пуше, а јахту струја носи...

На топлом тропском отоку Јужног мора свиће. Губи се ритам калипса док велики брод крчи пут према Индији.

У Пурију пада ноћ. Свећеници из Јогада-храма разбацују ружине латице и вијенце цвијећа, пламте свете ватре. Замро је пјев монаха и чује се само њежан Мишелин глас, док сјетно пјева уз гитару забацујући праменове косе. И онда мрак, несмисао, умор.

И опет дуга несана ноћ и још увијек тражим коначни одговор. Ређају се догађаји, повезују, осмишљавају, и тако поново проживљавам авантуру тога пута.

У Загребу, у ресторану »Чарда«, сједили смо за трећим столом лијево... Вани, хладна просиначка ноћ. Цијели дан падао је тешки, мокри снијег, а када се спустио мрак, запухао је сјеверни вјетар.

Налик на шпиљу, просторија »Чарда« била је топла и удобна. Касни, послјепоноћни угођај. Цигани свирају. Високи, танки, дугоруки надвио се над Миром као дугачки свијетли инсект који вибрира и дугим тицалима развлачи виолину и осмијехе пуне злата. Лица се само назирју у плавкасто-жутој свијетлости свијећа.

По кутовима дебели директори с платинастим љубавницама звецкају кључевима мерцедеса. Корпулентни брко истискује из хармонике њезну јадиковку младе Македонке сломљена срца.

Напуштена љубавница плаче, а у јуху клизе сузе црне од боје за очи. Лица зајапурена, чаше звецкају. Просинац у »Чарди«. Долази час расанка.

Сједимо тако, нас неколико момака и девојака, неки с још топлим дипломама. Овдје смо да још мало попричамо и да се поздравимо, па куд који. Јелац одлази у Пирот у војску, а Мира је управо добила први посао. Ја сам пријавио докторат, а тема је »Трећи свијет«, па желим поћи у Азију због података. Сматрали су да идем на неколико тједана, авионом, с коферима, »Дајнерс картицом«, како се то већ данас иде.

Нисам рекао да ми влак полази тог јутра у 3.45ч, и да са собом не носим готово ништа осим ентузијазма. Овдје сам јер су то очекивали, а и зато да скупим снаге...

Кроз буку чујем Иванов циничан глас:

— Куда ти то идеш у Азију, некамо специфично или онако генерално? — пита подругљиво.

Прихваћам тај тон и одговарам:

— Идем онако генерално, иако се, у вези с дизертацијом, прије или касније, морам наћи у Индији.

— Ах да — додаје Иван — та твоја дисертација »Утјецај филозофије, културе и религије на економски развој трећег свијета«. Као да не можеш у библиотекама наћи сав материјал и то у прихватљивој форми. Осим тога, зар ниси могао наћи актуалнију тему?

Зовем конобара да донесе још вина, но са свим тим шефовима по кутовима, неколико студената није вриједно његове пажње. Одустајем од јалове работе, но диже се Никша и уређује ствар.

Откидам комад пите и успут објашњавам да се не ради само о докторату, већ да има и других разлога због којих желим у Азију. Иван је затворио једно око, а другим ме гледа кроз боцу.

— Хоћеш рећи авантура, потрага за неком истином — додаје мудро. — Нема више тога, стари. Данас путујемо лаинговски, унутарње, кроз психу. Географско путовање, то је *passé*, забава за туристе.

Као и обично Иван мијеша цинично с озбиљним и ја важем на што да му одговорим. Док још тражим прикладан одговор, упада Јелац и каже:

— А куда ти се жури? Узми живот лежерно, полако, као наш пријатељ Иван. Кавица, шпица, па лагано дипломица... Али, озбиљно ипак реци, куда си навалио и с тим докторатом и с Азијом? Смири се, иди полако, пребрзо си све то направио, вршњаци ти још нису ни дипломирали. На концу, ниси још ни војску одслужио.

Окрећем се Јелцу: — Имаш право, све је то пребрзо ишло, но баш због тога и мислим да треба све успорити. Дошао је моменат кад се ваља искључити из врпце, искочити из програмираних оквира. Треба узети предах, а онда се након тога укључити свјесно.

Расположени Ранко не слуша точно о чему причам, док баца погледе на профил привлачне црнке у углу. Лежерно додаје:

— Ах то твоје филозофско укључивање и искључивање! Погледај мало око себе, где ону мачку у углу.

Куцнем се с Ранком, наздравим добром вину и веселом животу, док хватам Јелчев поглед који лети преко сале. Јелац зна точно што мислим и обојица гледамо преко столова на бучнија или тиша друштва. У исти час нам пада иста мисао на памет и смијемо се. Иван фиксира флашу, »далекозор«, на дебелог анонимца у друштву неке манекенке. Ја одговарам:

— Можда је боље изгубити мало времена сада у младости, него касније у четрдесетој или педесетој установити да живиш у кривом граду, да си ожењен кривом женом и онда бесмислено трошити велике паре у потрази за изгубљеном младошћу.

Ивану испада »далекозор« из руке, но Никша га спретно хвата. Не базирајући се на инцидент, Иван наставља баражом цинизма:

— Да, да, све ми је јасно! Ти би хтио бити наш Шопенхауер, наш Сидарта из Загреба. Марко Поло у потрази за истином. Но, нажалост данас је пут у Индију најобичнија ствар. Моја тета се управо вратила с двотједне индијске »авантуре«, у аранжману »Генерал-туриста«.

— Не идем у ону Индију у коју се може авионом — одговарам. Он, Иван ми не да до ријечи, већ наставља: — Па што онда не идеш ЈАТ-овим авионом, идеш с нечим другим, с аутобусом... све је то без везе... све је то...

Точим вино и пуштам га да се испуца. Након бујице изјева и коментара у смислу »све данас није ништа«, одлучујем га мало заголицати.

— Идем у Индију преко Маурицијуса — кажем. Глазба надглашава даљњи разговор. Доброно је иза поноћи. У

»Чарди« су остали без хране. Подузетна Мира спашава ситуацију. Узима кључеве од аута и док је пало неколико здравица, ето је пуних руку хране.

Постајемо вриједни газдине пажње. Расположен и зајапурен он дијели вруће тањуре и избацује у стиховима »Меца ваша — керамика наша«, и увјерава нас да вина има још пун подрум.

Штимунг у пуном замаху. Цигански оркестар свира чардаш за чардашем. Заголицани Иван и даље копка:

— У Индију преко Маурицијуса — понавља гледајући ме, чешући се по глави. — То је нека чудна рута. Зашто не идеш преко Тахитија?

Видим да га шкакља знатижеља, те одговарам као озбиљно: — Тахити ми је предалеко, но можда се зауставим у Бангкоку.

— Друже Аргонауте — ословљава ме Иван цинично — реците как се то иде за Индију преко Маурицијуса?

Погледам га и као у шали одговарам: — Ето, равно до Сонмиани зајева, у Индијском океану. Да би се тамо дошло прелази се Турска, Иран; у Афганистану се окреће јужно и тјера до океана. У зајеву налазиш потопљену јахту, дижеш је, поправљаш и једриш на оток на Маурицијус, још на вријеме да ухватиш бродску везу за Цејлон. Из Цејлона хваташ трајект за Индију. Ето, је л' ти јасно?

— Да, да, има неке логике — одговара Иван. — Не схваћам гдје Бангкок улази у комбинацију.

— То не схваћам ни ја — кажем и дижем празну чашу, зовући конобара да донесе још вина, у жељи да избјегнем даљња питања.

Иван више ни сам не зна тко се заиграва, он или ја, те упита: — А када би то ишао?

— Ноћас — кажем.

— А гдје ти је пртљага?

— Ево овдје — одговарам и дижем у зрак пластичну торбу.

Коначно увјерен да је цијела наша конверзација само уобичајена суботња зафрканција, Иван се окреће добром вину и сласној храни.

...3.45ч, у Загребу на колодвору. Једва сам стигао. На првом перону нигдје никога. Појављује се један кондуктер.

— Истанбул, питам, — који перон? Он шути, показује три прста. Трећи перон, претпостављам. Јурим преко пруге. Ваљак полази, ускачем. На табли, у ходнику пише »Истанбул«. Одахнух.

Цијели вагон је празан. Уморан, мамуран завалих се у сједало, склапам очи. Клопачу котачи, у тијелу титрају запечаћени отисци усана, стискови руку. Свјетла се гасе. Тонем у сан.

КЊИГА ПРВА

ПО ЗЕМЉИ

И даље клопоћу котачи. Јутарњи вјетар донио је мирис Турске и Егејског мора. Возим се већ други дан. Монотону бјелину снијега замијенио је голи крш медитеранског типа. У даљини пуца поглед на плаво море. Уз море мале виле, палме, булевари, слике више-мање типичног ривијерског жанра. Љуљускају се мале барке, вјетар пири, ређају се ресторани, идилични медитерански пејсаж.

Једино покоја усамљена џамија даје блиједу слику Истока. Све је то било много мање оријентално него Источна Бугарска. Да, то је још увијек била Европа, она иста уредна и вриједна, с којом сам се опростио, вјеровао сам, док је влак јурио кроз Софију.

Иако сам се тешко одлучио напустити Европу, сада као да ми се журило да се што прије извучем из ње. Као кад се човјек одлучује на скок у хладну воду. Што прије, то мањи шок.

Јасно, најбрже је путовати авионом. Но, авионом се не може напустити Европа. Она права, подсвјесна Европа, Европа која контролира начин на који мозак синтетизира и ређа све слике и доживљаје, путује с нама. Зато и јесу та масовна туристичка путовања једна велика заблуда нашега стољећа.

Осећао сам се ипак добро што сам се отиснуо. Коначно узимам одговорност за животне токове у своје руке.

Било је доста испуњавања наметнутих ми норми. Не кажем да човјек није одговоран и родитељима и друштву, но сматрао сам да сам своје одвалио, дапаче у жељи да удовољим, можда сам ишао предалеко. Човјек пада по утјецај својих и туђих амбиција, умјесто да ради нешто што

му у срцу лежи, нешто корисно за себе и друштво; он осваја небитне трофеје.

»Једанпут се живи«, говорио је Ранко и имао је право. Зато је баш требало застати, преиспитати се прије него живот одлети у слијеђењу небитних жеља.

И ето, због свега тога и још других ствари сједим у празном купеу и питам се, зашто баш у Азију, зашто не бициклом кроз Југославију, или још боље пјешнице кроз родну Босну и Херцеговину, и тако упознати себе и прошлост и душе земље. И то би био озбиљан корак. Но, ипак већ толико знам о Азији и заиста желим битно упознати земље »трећега свијета«. Толико већ пишем и читам о тим људима, но све моје знање своди се на апстрактне статистике и формуле. Желио сам непосредно упознати те земље, схватити што ти људи желе, мисле, што хоће, куда иду.

Извадио сам већ излизано Томово писмо и поново га прочитао. Писао је из Карачија. Већ дуго времена је знао да желим упознати Индију и земље »трећег свијета«.

Пише из Пакистана и предлаже да се нађемо у Карачију. Планира подићи неку јахту, која полупотопљена лежи у Сонмиани заљеву. Жели да му се придружим те да ју уз помоћ другова поправимо и одједримо на Маурицијус, евентуално још и даље.

За тај труд примио бих довољно новаца да финансирам свој пут у Азију. На крају је још додао да би у случају да се ствари повољно развију, одједрили до Бангкока, потпуно опремили јахту те је потом изнајмили.

Сатима сам о свему томе размишљао. Вани се полако мијењао пејсаж. Палма је било све више, кућице су постајале уредније и љепше, аутомобили на цестама већи и новији. Око подне отишао сам у вагон-ресторан. Био је прљав, неугледан и јефтин. Храна је била турска. Папрено месо у сосу и мијешана љута салата. Конобари, у масним

бијелим одијелима, скупили су се око старог »Плејбој-магазина« и неартикулираним гласовима изражавали своје одушевљење.

Био сам једини гост вагон-ресторана, но и упркос томе требало је чекати док су ме услужили. Пилетина је била доста укусна, а и конобари доста љубазни јер су је донијели топлу и у солидној количини. Сервирали су још и врући слатки бурек, или као што га они зову, берек. Био је изврстан. Наручио сам још и турску каву, које није било (Исток пије чај) и задовољио се слатком зеленом текућином, коју ћу ускоро пити на галоне.

Био сам превише утонуо у мисли, да бих приметио, знакове скорог приближавања велеграда. Поглед ми је пролазио кроз учестале градиће, путоказе, пумпне станице, преко све гушће мреже цеста и гужве аутомобила. Одједном је влак изашао из дуге окуке и велеград је бљеснуо у даљини. Истанбул, Константинополис, бајни Цариград, на обали Босфорског заљева. Ниско, оштро, блијештеће сунце и доље азурна плоха мирног мора. А у средини град, спектакуларна слика, једна од најљепших на свијету. То је био Исток. Нагли, моментални продор у Оријент.

У Европи влак уђе у кривину, погледаш кроз прозор и ето га. Оријентална бајка у бијелом мрамору, камену, цигли и кречу. Поглед на тај диван град побудио је осјећај усхићења. Слика из »Тисућу и једне ноћи«.

Горе бриљантно сунце, интентивно бијели град и плави заљев. Док је влак тутњао према свом циљу упијао сам ту слику, апсорбирао је, мирисао, отворен чувствима, као спуљва.

ЗЕМЉОПЛОВЦИ

У Истанбулу је било топло и угодно. Сунце још није зашло за плавкаста брда, а вечерња врева већ је почињала. Стајао сам пред стакленим зидом Гунг-Диновог хотела и гледао Гунгу, како задубљен листа »Турки још« новине. Гунга-Дин држи један од најпознатијих хотела *a la Overland*.

Да није Гунговог великог супарника Јенеша с његовом »мрачном рупом« у Тешек-алеји, Гунга би вјеројатно држао друго мјесто на хотелској ранг листи оверландера. Првак је наравно Баба од Кабула. Гунга није ни помишљао улазити у његову лигу. На концу, Кабул је далеко, но Јенеш само неколико стотина метара даље, а односио је Гунги велик део бизниса. Но, такви су хирови моде.

Гунга је експерт за цијели овернландски феномен. Прије неких двадесетак година отворио је кавану, а тада је и почео тај пут на Исток.

У то вријеме били су то битници и егзистенцијалисти. Крајем шездесетих и седамдесетих година битнике су замијенили хипији, њих фрикови и све је од њих Гунга посматрао. Мијењао се цијели тај промет и с њиме вјечни Гунга, који је још увијек млад и који се нада времену када ће пут у Азију бити нормални дио сазријевања.

— Данас — говорио је — нема више хипија ни фрикова, све је то већ давно прошло с Боб Диланом, Махерислијем и Битасима, но цеста за Азију је кориштенија него икада. Крајем осамдесетих година настао је нови путник, такозвани оверландер. Оверландери се не одликују ни неким заједничким изгледом нити политичким идејама. Састоје се од свих могућих типова. Најчешће су то младићи на прелазу између закашњелог пубертета, до

мушке зрелости. Но — објаснио је Гунга — и та највећа група представља мање од 50% оверландера. Сви други су превише разнолики за нека сврставања. Ту су романтични интелектуалци, умјетници. Ти долазе у свим могућим добима, од двадесете до педесете и старији, затим цијела гомила авантуриста, онда шверцери, затим ходочасници, анархисти, који сви тврде да иду некамо на тренинг. Камо, то ни Гунга не зна. Напокон долазе најобичнији људи, Европљани, који су зажељели једанпут у животу нешто стварно доживјети, изван потрошачког друштва и туризма.

Гунга је био заинтересиран за проблеме оверланд-свијета. Андергроунд новине од »Ролинг Стокса« до »Ај-Ти-магазина« доносиле су његове изјаве. Појављивао се на телевизији, његова порука готово свима који желе копном у Азију, била је:

— Пазите када идете да се не истрошите, не измрцварите и, прије свега, не играјте се с дрогама. Лако је почети с хашишем и све ће бити згодно и забавно, али нећете знати престати. Најважније је схватити — рекао је Гунга — да мозак путника у Азији функционира на други начин. Тједни дугих путовања, непроспаване ноћи, звукови и мириси, људи с којима се долази у контакт. Све ће то утјецати на путника и његову свијест на неочекиване начине. Све је то он видио, причао нам је и руком показао према фоајеу свог хотела. То је нешто као посљедња постаја блиставих снова. Одавде се полази и ту се враћа.

— Видиш — говорио је Гунга — има многих који никада не падну у замку дроге, но њих удеси неспавање, екстремне измјене хладноће и врућине. Слаба исхрана, хепатитис, амебне дизентерије.

Ево, изволи разговарај с било којим повратником овдје, и види колико их има који нису имали тих проблема.

Чудно је било чути да се Гунга толико брине о тим стварима. Његов хотел и бизнис, овисе о том промету. Не

знам да ли је тако говорио из сентименталности према »земљаку«, но он је и другима давао такве изјаве.

Нисам даље анализирао његове разлоге, платио сам 15 лира (1 долар) за чисти кревет у углу мрачне, али чисте собе. Слиједећег послјијеподнева сједио сам у познатом Лалином Пудинг-дућану. То је куриозитет још из давних дана.

Намјера ми је била да видим много тога. Још увијек нисам имао точан појам како доћи до Сонмиани зајева но нисам желио планирати ни мислити о томе. Планирано путовање од А до Б разликује се квалитетно од непланираног у непознато. Питао сам шта значи путовати. Може се то схватити као мијењање локације, околине, но можда таква дефиниција је само донекле тачна. Дефинирано као промјене у свијести човјека, индуциране екстреналним сензуалним стимулансима, путовање као појам било би потпуно објашњено. Да би се путовало на том нивоу, треба се психички отворити промјенама у мирисима и вибрацијама, које емитурају нови крајолици, људи, земља, кукци... Како човјек мијења крајолик, као да мозак мијења брзине, свијест пролази кроз различите фазе. Но, мени те спознаје још нису биле јасне тада у Истанбулу. Тек инстинктивно сам нешто у том смислу осјећао.

Управо зато су туристички сафарији, егзотични излети у Бангкок на десет дана једна велика конзументска заблуда. Нови трик уморног капиталистичког друштва да стимулира своје изхлапјеле чланове на још скупљу и бесмисленију потрошњу. Много већи авантуриста и истраживач је полетни планинар, који се пјешнице упути у словенске планине или бициклом провезе по Загорју.

Баш због тога нисам испланирао свој пут. Желио сам се слијепо бацити у Азију, отворен и без резерви, с мозгом као суха спужва. Тек на тај начин сматрао сам да ћу доживјети и видјети нешто што би стварно било релевантно мојим питањима.

И тако, у касно истанбулско послијеподне сједио сам сâм у Лалином дућану и мислио како ће тај пут бити напоран. Знао сам да је једино напором, умором и знојем могуће разбити културни мјехур, који нас окружује. Треба изложити тијело шокovima хладноће, глади и бола. Свијест треба заморити неспавањем. Путовање нека буде полако, корак по корак, по земљи, по тлу, да би се некако уздрмао чврсти културни овој.

Код Лале је сједила чудна група оверландер-путника и међу њима видјело се да је мало ко одбацио свој омотач. Тада сам им то замјерао, но касније увидјех да им је то и била спретна околност, јер су шокови промјене културне свијести сувише болна искуства.

Ови овдје били су власници »гала« - бутика, затим некакви »радикални« студенти из Њемачке, одјевени у егзотичну одјећу. Мушкарци с наушницама у лијевом уху, дјевојке с перлама око глежања, перфорираних носница. Углавном добро ухрањени Нијемци, приштави Холанђани и запуштена енглеска младеж. У размишљању прекинуо ме Гунга-Дин, који је управо ушао и придружио ми се.

— Нема смисла бавити се с овим свијетом — рекао ми је — то су викендаши чартер-летова из Минхена и Амстердама, све сами позери. Прави оверландери не долазе овамо.

Ти би желио информације о путу, зар не? Требало би ићи к Јанешу, но будући да га нема можеш доћи и овамо, али тек касно послје подне. Или рано ујутро.

Примио сам Гунгин савјет, попио своју каву и изишао на послјеподневно сунце.

Високи и мршави младић, који је бесциљно буљио у Ају Софију био је очигледно »прави« и очигледно Француз.

— Tu est Français — упитао сам.

— Oui.

— Tu as faim — наставио сам констатирајући да је гладан.

— Oui.

— Дозволи да те упитам неколико ствари, док поједемо пудинге, код Лале.

Испијени младић бацио је мрк поглед према Лалином дућану.

— Moi — рече он — moi je mange chez Yenesh (Ја једем код Јенеша.)

— Bien sur — одговорио сам. — (То се и види). — Mais il est busted. (Затворила га је полиција.)

— Ха, ха — насмијао се Француз, можда ујутро, али сада »се deja regle«.

Јенеш нас је особно дочекао. Жерара је пријатељски потапшао по рамену, а мени добацио извјежбан «дођи пријатељу у мој дућан» — смјешак. Послуживао нас је око маленога бакреног стола у својој јазбини. Рупа је била препуна »правих« типова, но Јенеш је ипак имао времена на претек за новајлије.

— So, wellcome my friend — што бисте жељели?

— Колико за два тањура пилава? — упитао сам сумњичаво.

— Џабе за мој нови пријатељ. Џабе, одмах носим. Хоће још пити?

— И то џабе? — упитах у шали, очекујући неки трик.

Дуги монголски уфитиљени бркови затресли су се од смијеха.

— Све џабе пријатељ.

— Добро онда — слегох раменима, док је слаткоусти Јенеш отплесао у кухињу.

— Чему сви ти »џабе за тебе« штосеви — упитах окренувши се за Жерару.

— Тко га зна — слегнуо је раменима — некада је и за мене све било бадава.

Насмијешо сам се. Забављало ме је све то. Није ме више било брига које су скривене Јенешове намјере лежале иза његовог изненадног гостопримства. Мали Монголац био је симпатичан и мислио сам, ако може тако пословати и опет живјети мора да је лукавији него што се на први поглед доима.

Јенеш се вратио носећи храну и двије пиве. Понудих му да сједне, да видим шта заправо хоће. Испало је да он стварно ништа неће. Његово знање енглеског сводило се на »you like drink, you like eat, you my friend«. Бојећи се да не би дошло до неспоразума након што је Јенеш донио и трећу рунду пиве, понудим му да платим, но неспоразума није било. Он није ништа хтио, устао је и отишао за други стол.

Обратио сам пажњу на Жерара.

— И тако би ти у Кабул — Жерар је говорио француски с пјевушавим провансалским нагласком. — За ићи у Кабул идеш до Таксим-трга, тражиш фрик-аутобус Истанбул-Кабул, и то је то. Наравно требат ћеш платити 100 долара и онда си привилегован да спаваш неколико тједана у великом лејленд аутобусу. Неколико тједана бит ћеш стиснут с европско-америчким фриковима. Даноноћно ћеш слушати лош рокенрол. Стајат ће на фриковским постајама гдје ћеш плаћати њујоршке цијене за лошу фриковску храну. Потрошит ћеш још стотињак долара на храну и хашиш, и још више на штосеве, сувенире и свашта друго. Коначно неколико тједана мрцварења с увијек истим људима, темама и глазбом, једног лијепог јутра изаћи ћеш из аутобуса и бит ћеш у Кабулу.

Насмијешо сам се. То је дакле та велика оверленд-авантура. Опет та велика туристичка клопка.

— Не ипак не мора бити — рече Жерар — то је за ново потрошачко друштво, за вулгарну већину. Ми их зовемо »летећим свињама«. Жерар је испљунуо тај енглески сланг

»*the flying pigs*« и руком махнуо у правцу Лалиног дућана.

— То ми не пушимо. — завршио је.

— Тко смо ми? — упитах.

— Ми то смо ми овдје — говорио је полако, заокруживши руком око себе. — Ми који путујемо у Азију за 20 долара. Ми, нас десет посто. Ми смо ми.

— Да, да — рекох — настави, реци ми како то ми путујемо у Кабул? — Израз повријеђеног поноса прешао је преко Жераровог лица.

— Не кужиш ствар. Ми не питамо како ићи у Кабул. Ми не идемо у Кабул. Ми само идемо, копаш стари? — ми само идемо.

— А камо ви то идете? — нисам се дао смести.

— Ах — уздахнуо је Жерар — ми идемо у Ерзурум — пушиш? У Ерзуруму ми тражимо нас, копаш? Нађеш топли собу гдје преспаваш. Онда тражиш начин да се пребациш то Табриза, онда до Техерана. Копаш? Жерар је стално убацивао енглеске фрик-фразе: »you dig« (»копаш«) или »you smoke« (»пушиш«) — је ли ти то гала?

— Копам — одговорио сам — но ипак објасни ми како ћу да се то пребацим до Техерана.

— Хлади се фацо, не греби ме — Жерар је употребљавао мјешавину француског и америчког сленга. — Рекао сам ти иди у Ерзурум. Ми не знамо како доћи из Истанбула до Техерана. Ми не пушимо такве ствари. Ми знамо само доћи из Истанбула до Ерзурума, од Ерзурума до Табриза, од Табриза до Техерана итд.

— О.К., О.К. Копам, све копам и пушим, но хајде реци ми како доћи од Ерзурума до Табриза?

— Пази фацо не гурај. То све овиси, то се све мијења. Ствари се сложе. Осим тога ја заборавим након сваког пута. Не пушим памћење.

Капитулирао сам. С Жераром се могло само на његов начин разговарати.

— О.К. — рекох — кажи како могу доћи до Ерзурума?

— Тек сад комуницираш фацо. Као прво мораш скопати нову фасаду. Мораш изгледати као ми. То значи ријешити се тога блесавога ранца, онога с којим сам те раније видио код Лале. Ранци су бљувотина. Не можеш их гурнути под сједало аутобуса. Тешко с њима улазиш у ауто. Не можеш се пробијати кроз уске влакове. Када их носиш на леђима не можеш кроз мала азијска врата, ако их носиш у руци неспретни су — рече Жерар.

— Али сви, сви ти оверландери носе такве руксаке — протестирао само.

— Фацо смири се, не греби. Ми руља не пушимо с носачима руксака. Ми носимо импрегниране платнене торбе, као она у углу — Жерар је показао према цилиндричној торби, која је подсјећала на издужену лијечничку торбу.

— Копаш фацо? Тада носиш добре топле фланелске хлаче и топли пуловер. То се пуши. Левисице имаш само за трговину, не за носити. Касније носиш локалну одећу. У Афганистану кожнату, у Индији широке кошуље и тако даље. Дуга коса је заштитни знак »летећих хипи-свиња«, и позив за претраге и проблеме на границама. Но сада то нема више везе. Добро, хлади се... сада о твојој спики.

— Слушај Жерар — прекинуо сам га. Захваљујем ти на свим тим информацијама, али зар ми не би једноставно могао рећи како доћи до Ерзурума?

— Хлади се фацо. Пролијевам ти информације о којима ни једна »летећа свиња« појма нема, а ти се дуриш. Ја то радим само зато јер ти копам фацу, али не гурај ме. Доћи ћу ја до конкретних детаља. Ти би у Кабул за двадесет долара. Да би путовао на начин ми мораш правилно изгледати. Иначе неће људи реагирати према теби на прави начин. Неће нити ми, а нити домороци. Домородац ствара на први поглед закључке. Ако изгледаш као типична »летећа«

конзумерска фриковска свиња, ти домороцу ниси човјек, него објекат кога треба искористити. Домородац добро зна како изгледамо ми, а како они из Лалиног дућана. За све постоје три цијене. Цијена за домороце, цијена за нас и цијена за конзумер-фрикове. А сада о Ерзуруму. Чекаш уторак. Узмеш бус до Кили Кусака. Чекаш тамо да наиђе фроковски бус за Делхи. Три одлазе сваког уторка. Заустави првога. Ако је возач бијелац заборави га. Чекај док не дође Турчин. Говори турски. Кажи: »Ево педесет лира узми ме до Ерзурума«. Он те или узме или не узме. Ако не возе Турци или ако те нитко не узме чекаш други уторак.

У Ерзуруму понављаш исту ствар до Табриза, и тако даље, или се распитујеш код нас: Који је добар аутобус? Када Турчин вози? Има ли по који теретни влак и тако до Афганистана идеш фацо, идеш и питаш. Копаши?

— Копам — одговорио сам, већ заморен Жераровом вјечном шатром.